

Motion

1976/77: 97

av herr Werner m. fl.
om förbättrad tilläggspension för låginkomsttagare

Sammanfattning. "Gärna medalj – men först en rejäl pension" löd texten på en affisch under ATP-striden 1958–1959. Systemet har nu varit i kraft så lång tid att frågan är berättigad: Har det *blivit* en rejäl pension? Det är lögonfallande att det finns grupper av människor som nära nog hamnat utanför ATP-systemet. Inom glesbygdssområdena är arbetstillgången ringa och arbetslöshet och undersysselsättning vanliga. Antalet deltidanställda är betydande, och inkomster strax ovanför basbeloppsgränsen ger obetydligt antal pensionspoäng. Det är främst kvinnor som drabbas av detta. Utslagingsprocessen inom arbetslivet gör att atskilliga blir missgynnade inom ATP-systemet. En stor del räknas till arbetsmarknadens "B-lag". De har hamnat i denna belägenhet utan egen förskyllan. I motionen argumenteras för åtgärder som tar sikte på att möjliggöra en bättre tilläggspension. Sådana åtgärder kan vara att tillerkänna personer med ytterligt lagt antal pensionspoäng *tilläggspoäng* upp till ett som skäligen bedömt minimum.

Utöver den i sammanfattningen berörda bristen finns ytterligare en. Den är för närvarande föremål för behandling inom pensionskommittén, vars utredningsresultat skulle ha varit färdigt till i slutet av år 1976. Det gäller frågan om en *standardsäkring* av ATP-pensionen. Frågan togs upp i bl. a. en kommunistisk riksdagsmotion år 1969. Den byggde på en artikel av tidigare TCO-sekreteraren Carl Martensson i nr 12 år 1968 av Tidskrift för allmän försäkring, som påvisade att med uppskattade arliga reallöneökningar om 4 % under en tjugooårsperiod kommer ATP-pensionen att utgå med, i stället för avsedda 60 %, enbart 24 % av den pensionsgrundande inkomsten. Det påvisades i motionen att icke *all* inkomststegring kunde hänföras till kompensation för inträffade prisstegringar utan även handlade om reallöneökningar. ATP-systemet tar emellertid endast hänsyn till värdebeständigheten – inte till reallönestegring. Med fortsatt stegring av realinkomsterna kommer således klyftan mellan pensionärerna och de yrkesverksamma att oavbrutet växa. Riksdagen anslöt sig till kravet på utredning av frågan om ATP-pensionens standardsäkring, varefter frågan överlämnades till pensionsförsäkrings- numera pensionskommittén. Dess förslag – liksom regeringens – möttes med stort intresse. Hur angeläget det än må vara att frågan om ATP-pensionens *standardsäkring* tryggas måste med all skärpa slås fast att nagotning också måste göras för de mest missgynnade

inom ATP-systemet. Pensionskommittén bör därför som en ny etapp i sitt arbete skyndsamt ta itu med denna fråga.

Dem det gäller . . .

Laginkomstutredningen – så länge den tillåts existera – gav en skrämmande bild av det stora antal människor det härvidlag rörde sig om. Det är i och för sig inte enbart laginkomsttagarna som avses med andra rangens arbetsmarknad eller "B-laget", som beteckningen brukar vara. Det är mer eller mindre s. k. arbetshandikappade, som slitit ut sig i pressande arbete och av arbetsköparna inte längre betraktas som lönsamma. Det är de som inte fått någon utbildning. Här tar arbetsvärden vid och erbjuder s. k. skyddat arbete. Varje år handlägger arbetsvärden ca 90 000 fall som remitterats från olika myndigheter och vårdorgan. I oktober 1975 fanns det inalles 94 900 i arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbete, skyddat och halvskyddat arbete. I oktober 1976 fanns i arbetsmarknadsutbildning 110 300. Hur systemet att söka placera över dessa personer till arbete på öppna marknaden i praktiken fungerat framgår av följande: År 1951 fick 57 % av dem som inskrevs vid landets arbetsvärd arbete på öppna marknaden. År 1957 hade antalet sjunkit till 37 %, 1965 var det 23 % av de inskrivna som fick arbete på öppna marknaden, och 1969 var det 12,6 %. T. o. m. år 1974 höll sig andelen mellan 10 och 12 %.

Det förvärv av pensionspoäng, som det här kan bli tal om, ställer dessa personer i en avgjort sämre situation än de mera gynnsamt lottade kollegerna på arbetsmarknaden. Samma omdöme gäller det stora antalet deltidssarbetande. Till mycket stor del handlar detta om kvinnor. Av ca 800 000 deltidssarbetande är nära 700 000 kvinnor. Av de drygt 300 000 kvinnor som under de senaste tio åren sökt sig ut i arbetslivet arbetar 80 % på deltid. I Stockholm arbetar 80 % av de på varuhusen anställda på deltid. Enligt LO-rapporten om arbetstiden vill en fjärdedel av alla deltidssarbetande egentligen arbeta heltid. Möjligheten för arbetsköparna att slippa undan de sociala avgifterna genom arrangemanget med deltid spelar härvidlag en given roll. Att förhållandet i motsatt riktning har betydelse för de deltidssarbetande är också uppenbart. För dem har det betydelse för ATP-pensionen under hela den pensionsberättigade livstiden.

Situationen för samtliga de kategorier människor i vårt land vi här berört är sålunda den att det inte är nog med att de nödgas dra sig fram under ytterst knappa omständigheter under hela sin yrkesverksamma levnadsålder, de får också som pensionärer leva på samhällets skuggsida, placerade i en avgjort sämre belägenhet än andra pensionärer med en mera gynnsam bakgrund. De hamnar i denna belägenhet utan egen förskyllan – de har blivit offer för ett brutalt kapitalistiskt samhällssystem

Skäl för tilläggspoäng

Den allmänna försäkringen medger kompensation vid fall av invaliditet/sjukdom genom s. k. "antagandepoäng", för vilka emellertid snäva gränser satts. En vidsträcktare tillämpning som tar hänsyn till de fall vi hänvisat till i det föregående kunde tänkas ske i form av "tilläggs-poäng" som garanterar ett rimligt avvägt *minimum*. Säkerligen kommer gentemot denna tanke "försäkringsmatematiska" överväganden att aberopas. Tilläggs-pension *föryrvar* man i en bestämd relation till arbetsinkomsten under de bästa inkomståren och upp till ett tak, 7 1/2 gånger basbeloppet, som f. n. ger den aktningvärda beloppgränsen 80 250 kr. per år! Så kan det resoneras utifrån strikt formella utgångspunkter, upphöjda till "princip"!

Men redan anordningen med "antagandepoäng" innebär ju en avvikelse från en sådan "princip"! F. ö. är de erlagda ATP-avgifterna inte knutna till enskilda personer. De utgår på den *totala* lönesumman, även för personer som aldrig kommer att bli inbegripna i ATP-systemet. Avgifternas storlek bestäms f. ö. av politiska beslut. Om AP-fondens storlek berättas i nr 12 1976 av tidskriften Socialförsäkring, att totalt finns nu placerade medel till ett belopp av 97 708 milj. kr. Under det nyss förflutna år 1976 ökades fram till tiden för uppgifternas inhämtande summan placerade medel med 11 489 milj. kr.; under samma tid *utbetalades* emellertid bara i ATP-pensioner summa 5 553 milj. kr. Således finns det utrymme för såväl en *standardsäkrad* ATP-pension som i motionen förordad anordning med *tilläggs-poäng* i syfte att ge personer med ytterligt låga pensionspoängtal möjligheter att erhålla en bättre tilläggs-pension! Det senare vore en lämlighetsreform i begränsad omfattning men av stor betydelse för främst kvinnorna.

Men det finns pensionstillskott!

En annan sannolik invändning är: "Det finns redan nu pensionstillskott avsedda för personer med ingen eller ringa ATP." Det är föga verkningsfullt att spela ut den ena förmanen mot den andra, som om förbättringen av den ena skulle utesluta reformering av den andra. I vpk-motionen 1975/76:179 påvisas att den procentuella andelen pensionstagare med pensionstillskott sedan januari 1970 gått ned från 82,8 till 65,7 % för januari 1975. Förklaringen är att genom sammankopplingen pensionstillskott-ATP-pension upp till stipulerad garantiniva försvinner rätten till pensionstillskott ju flera pensionstagare som blir delaktiga av ATP. En förbättring av den senare för personer inom i denna motion nämnda grupper är därför alligenom befogad - liksom en fortsatt förbättring av pensionstillskotten är det. Principen bör f. ö. vara den att ATP-pensionen skall vara en *tilläggs-pension*, dvs. en pension som inte avräknas. Den i det föregående aberopade artikelförfattaren gick f. ö. ut hart i sin artikel just på denna punkt.

Utsiktarna att uppnå en omkonstruering av lagen om pensionstillskott,

som upphäver sammankopplingen med ATP-pensionen, lär inte vid det här laget, några få år innan gällande höjningsplan för pensionstillskotten är uppnådd, vara stora. Åtgärder att öka möjligheterna för gruppen pensionstagare med ingen eller ringa ATP till en bättre tilläggs pension är därför enligt vår mening välgrundade.

Hemställan

Med stöd av det anförda föreslas

att riksdagen beslutar

1. att uttala sin anslutning till sådan ändring av lagen om allmän försäkring, att möjligheterna att bevilja s. k. antagandepoäng vidgas resp. att tilläggs poäng upp till ett som skäligt bedömt minimum kan tillerkännas pensionstagare med ytterligt låga pensionspoängtal.
2. att överlämna motionen till pensionskommittén med uppdrag att i motionens syfte utarbeta förslag i frågan.

Stockholm den 12 januari 1977

LARS WERNER (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

i Malmö

EIVOR MARKLUND (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)